

DR JELICA MINIĆ, ZAMJENICA GENERALNOG SEKRETARA SAVJETA ZA REGIONALNU SARADNJU, SARAJEVO

Napredovale su mnoge zemlje u svijetu koje su imale slične sudbine kao zemlje jugoistočne Evrope. Ali, treba znati šta je realno, kojim putem ići, koja partnerstva graditi, kako pokrenuti resurse koji nijesu zanemarljivi – od ljudskih, do prirodnih, pa sve do političke rente, koju vješti državnici i u našem regionu uspijevaju da iskoriste u nekim od ovih objektivno unesrećenih država i društava

Nade uvijek ima

U neizvjesnosti koja još traje u Evropskoj uniji u vezi s njenim osnovnim monetarnim, fiskalnim, ekonomskim ali i političkim problemima, naše političke elite nalaze svoj toliko željeni tajmaut. Spavanje na nezasluzenim lovorikama kod nas se više puta pretvaralo u buđenje na buretu baruta, pa je stalno preispitivanje i samokritičnost uslov za upotrebu zdravog razuma i građana i za opšte dobro zainteresovanih političara. Dokle smo u praktikovanju onoga što je dobro u razvijenim demokratijama mi stigli, ali i kada je potrebno razmisliti o složenosti interesa drugih da bismo svoje najbolje izrazili i ispunili, razgovarali smo sa dr Jelicom Minić, koja je godinama radila na Ekonomskom institutu u Beogradu, bila generalna sekretarka Evropskog pokreta u Srbiji i građanska aktivistkinja, pomoćnica ministra spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, a danas je zamjenica generalnog sekretara Savjeta za regionalnu saradnju, koji se nalazi u Sarajevu.

MONITOR: *Kako Vi, s uvidima koje imate nakon četiri godine rada u Savjetu za regionalnu* ▶

saradnju, procjenjujete rizike za održivost mira i prosperiteta u jugoistočnoj Evropi, imajući u vidu Kosovo, BiH, Makedoniju?

MINIĆ: Jugoistočna Evropa, s izuzetkom Turske, kada se radi o ekonomskom rastu, prošla je poslednje dve decenije kroz izazove od kojih će se još dugo oporavljati: oružani sukobi, političke tenzije, razaranje svih oblasti realne ekonomije, deindustrijalizacija, loše privatizacije, visoka nezaposlenost, visoka zaduženost, erozija svih socijalnih i obrazovnih institucija, loša uprava, korupcija, organizovani kriminal, fragilne demoratije, pa na sve to svetska kriza, suše, požari, nezapamćeni snegovi, a tu i tamo poplave i zemljotresi – bez kuge, kolere i cunamija, zasada.

A, ipak, život ide dalje, nade uvek ima, a obnovile su se i napredovale mnoge zemlje u svetu koje su imale slične sudbine. Treba znati šta je realno, kojim putem ići, koja partnerstva graditi, kako pokrenuti resurse koje region ima, a koji nikako nisu zanemarljivi – od ljudskih, do prirodnih, pa sve do političke rente, koju vešti državnici i u našem regionu uspevaju da iskoriste u nekim od ovih objektivno unesrećenih država i društava. Veoma je važno da

se poslednjih deset godina ubrzano grade raznovrsne regionalne strukture, uključujući i Savet za regionalnu saradnju, koje treba da pomognu i već pomažu u konsolidaciji i realizaciji nemalih potencijala čitavog regiona, tzv. zapadnog Balkana posebno. Region se, korak po korak, integriše u EU i NATO, a to je ipak okosnica bezbednosti i prosperiteta za region, uprkos svim aktuelnim krizama u tim strukturama.

Nema čarobnog štapića koji bi preko noći rešio sve. Rešenje je svaki dan orati brazdu i sejati seme saradnje i rasta, a ne seme razdora. U ovom regionu ima svega dovoljno za one koji u njemu žive ukoliko se kolač društvenog bogatstva stalno uvećava, a rentijerske „elite“ ne ulažu svu energiju samo u to kako da prigrabe što veće parče za sebe (jedna od prvih lekcija iz osnova ekonomije).

Nema čarobnog štapića koji bi preko noći riješio sve. Rješenje je svaki dan orati brazdu i sijati sjeme saradnje i rasta, a ne sjeme razdora. U ovom regionu ima svega dovoljno za one koji u njemu žive ukoliko se kolač društvenog bogatstva stalno uvećava, a rentijerske „elite“ ne ulažu svu energiju samo u to kako da prigrabe što veće parče za sebe

Najzad, u društvenim i političkim odnosima nema nerešivih pitanja, ako se prihvati da ima više rešenja i da ne mogu svi biti podjednako dobitnici u isto vreme, na istom mestu i na isti način. Za mene je pitanje svih pitanja: da li svojoj deci ostavljamo u amanet nove ratove u nekom mračnom vilajetu, ili slobodu delanja, kretanja,

obrazovanja, umrežavanja na što većem prostoru?

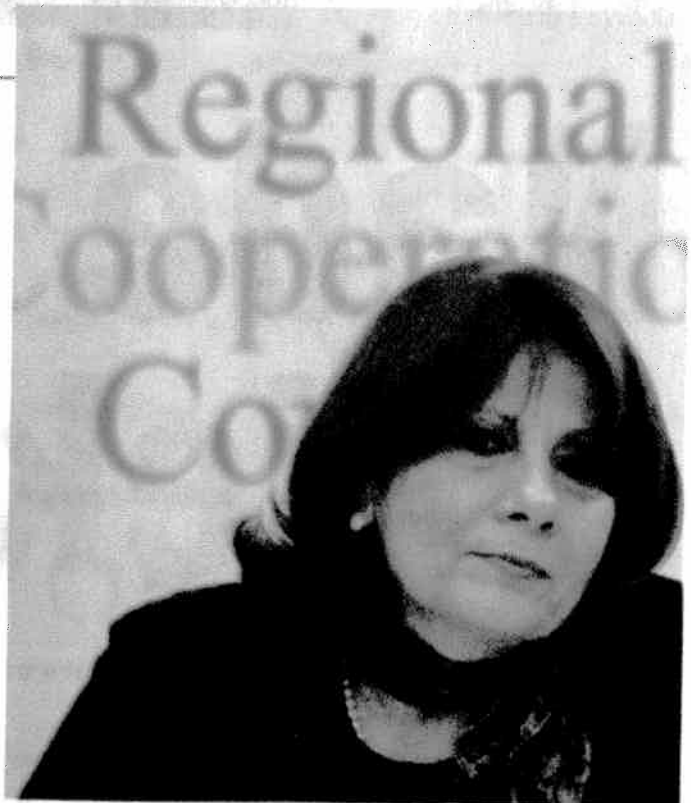
MONITOR: *Nedavno je Vladimir Gligorov rekao da je SFRJ dvaput bankrotirala tokom osamdesetih godina. Koliko je danas upravo ekonomska kriza, i svetska i naša, faktor bezbjednosnog rizika?*

MINIĆ: Ekonomske krize su uvek faktor bezbednosnog rizika. Egzistencijalna kriza obara sve kriterije i to danas gledamo svuda oko sebe,

NAJSLABIJE KARIKE CRNE GORE

MONITOR: *Crna Gora je otpočela pregovore s EU otvaranjem poglavlja 23 i 24, koja se odnose na vladavinu prava i demokratiju, koja se neće zatvarati do kraja procesa pregovaranja. To bi trebalo da znači da bez njihovog usklađivanja i uređivanja neće moći da ide dalje i da su to „najslabije karike“ crnogorske države?*

MINIĆ: Poglavlja o kojima je reč biće osnov za početak pregovora i za ostale kandidate, uključujući Srbiju. Ništa ekskluzivno u slučaju Crne Gore, ali je i Vaša konstatacija o „najslabijim karikama“ na mestu, sudeći po izveštajima o napretku u približavanju EU zemalja zapadnog Balkana, koje svake jeseni objavljuje Evropska komisija. To je, takođe, rezultat iskustva u pregovorima s Hrvatskom – ne ostavljati najteže za kraj. Generalno, radi se o percepciji regiona – vladavina prava nije na osobito visokom nivou, pa se to pitanje odmah otvara. Mada, zemlje su mnogo učinile da se unaprede zakonski i institucionalni okviri, ali primena usvojenog je i dalje nezadovoljavajuća.

u Evropskoj uniji ka kojoj težimo, u SAD koja je neupitna ekonomska sila današnjice. Kada političke strukture izgube kontrolu nad finansijskim sektorom, kada energetske lobije po svetu prekoračuju oslabele političke kočnice, kada se pojavi kritična masa nezaposlenih, gladnih, beskućnika, kada vojne strukture traže garancije za sopstveni opstanak i ekspanziju, mnogo veće države nego što su to naše imaju ozbiljne probleme da pomire sve te uskomešane interese. A najlakše je probleme eksternalizovati – izvesti ih negde napolje.

MONITOR: *Koliko je, s druge strane, opasna ova politička „stabilnost“ koju garantuju partokratske i autoritarne vlasti? Da li EU i SAD griješe povlađujući problematičnim režimima izraslim na vrlo primitivnom razumijevanju demokratije?*

MINIĆ: Kao što je nekada govorio Čerčil, pa oni ne žive ovde s nama. Oni traže partnera za dobar aranžman, koji vodi dugoročnom cilju. Akteri se menjaju – svi su privremeni. Treba opisati sa skupom složenih problema i osmisliti prioritete u njihovom rešavanju. S te tačke gledišta, važan je onaj koji ima rezultat. Političke simpatije ne postoje – isključivo deluju interesi. Danas prijatelj i štićenik, sutra neprijatelj i prognanik. Ko to razume ima duži rok trajanja. Najduže traju oni koji se dokažu kao dugoročno potrebni.

Druga ciljna grupa je biznis. Stvaranje dobre političke klime pogoduje poslovnim vezama i to je iskustvo koje se više puta potvrdilo, ne samo u ovom regionu.

MONITOR: *Kolika je, po vašim uvidima, zainteresovanost SAD za budućnost Balkana? Koliko se tu politički interesi prepliću s poslovnim, jer se često pojavljuju indicije, ali i dokazi, da bezrezervnu političku podršku prate poslovne pogodnosti, za uzvrat. Ovih dana se dosta pisalo o navodnim vezama firmi bivših američkih političara i vojnih komandanata i vlasti na Kosovu...*

MINIĆ: Svaki rat je bitka za resurse, ili za kontrolu puteva koji vode ka resursima. To važi i za savezništva

POMIRENJE

MONITOR: *Kako su građani, a kako političari shvatili procese pomirenja među državama nastalim na prostoru bivše Jugoslavije? Da li izvinjenja šefova država mogu da zamijene očekivanja onih građana koje su raspad države i ratovi oštetili?*

MINIĆ: Izvinjenja su uvek važna, makar kao simbol pokajanja. Ona utiču na opštu klimu između traumatizovanih društava. Izvinjenja su jedno, oprostaj drugo, a zaborav treće. Zločini se ne smeju i ne mogu zaboraviti. Njihovo potiskivanje vodi novim sukobima. Zato nedavna prošlost mora neizbežno biti deo svakodnevnog napora da se rane i traume zacele, ali ne sme onemogućiti novim generacijama da sarađuju, uzajamno se podržavaju i grade mehanizme koji mogu da spreče neke nove konflikte. Novim generacijama treba pokloniti vrednosti pomirenja, pokajanja i oprostaja – tako je izgrađena savremena Evropa u kojoj želimo da budemo ravnopravni akteri.

u ratovima i za principe podele plena. Od antičkih vremena, krstaških ratova, pa sve do danas. A mogu se nositi razne zastave i različiti amblemi, zastupati sveti ciljevi, koji se vremenom menjaju. Problem je kada neposredni učesnici ne razumeju kontekst, pa od svetih ciljeva ne vide ono od čega se živi. Utoliko je Balkan interesantan, odnosno neinteresantan – šta ima i do koga vodi. Politička nadogradnja se čini kao primarna, jer novinari - oni koji nas informišu preko medija, nemaju iskustvo geologa, geometara, putara i železničara i ne gledaju zemlju iz satelita.

MONITOR: *U Srbiji se vlast promijenila. Sada dominiraju stranke i*

lideri koji su bili poraženi 5. oktobra. Ali tu su i oni koji su bili među pobjedicima. Primetan je oprez susjeda Srbije, izuzev Crne Gore, prema novim srpskim vlastima. Da li će to biti dugotrajnije ignorisanje, uz očekivanje izvinjenja kao u slučaju Josipovića, jer još ima pitanja koja je potrebno zajednički rješavati?

MINIĆ: Svi učimo. Izabrana vlast možda nije idealna, ali je njen izbor bio eksplicitna kazna birača za onu prethodnu. Ako su to svi shvatili i iz toga nešto naučili, onda je to dobro i za Srbiju i za njene susede.

Nastasja RADOVIĆ